

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

BAKALÁRSKA PRÁCA

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

Rektor: prof. Ing. Mikuláš Látečka, PhD.

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

Dekan: Dr. h. c. prof. Ing. Peter Bielik, PhD.

Genéza agrárnej politiky EÚ
Bakalárska práca

Katedra spoločenských vied
Vedúci katedry: PhDr. Peter Porubčan, CSc.

Vedúci práce: PhDr. Peter Porubčan, CSc.

Martina Bohumelová

Nitra 2008

Summary

The European Community (predecessor of the EU) rose from the ashes of World War II. It was set up to end the old hostilities that led to wars and to create prosperity through cooperation among all Europeans. For many people the EU means the greatest effort to help maintain peace over the past 50 years in a continent which in the past has been riven by rivalry and suspicion.

Agriculture has always been one of the focal areas of state concern. That is why in the late 1950s and early 1960s the Common Agricultural Policy (CAP) was born. In this time the founding members of the EU had just emerged from over a decade of severe food shortages during and after the Second World War. Perhaps no other policy affects the everyday lives of European citizens as directly as the CAP. This policy decides the quality of our food, the landscape, where we live and the jobs of people in rural areas.

In my theses I pay attention to the CAP, its position as a structural part of a common agrarian market in the European Union. I also introduce opinions and definitions of European Union by domestic and foreign authors. I have also dealt with integration of EU, I have described creation of european communions.

In the second part of my theses I have described an evolution of the CAP, defined implements and definitions of CAP. At the last part I have discussed additional development, crises situations and payed my attention on the most significant reforms in the CAP.

Keywords:

European Union – Európska únia

CAP – Spoločná poľnohospodárska politika

development – rozvoj

reforms – reformy

integration – integrácia

european communions - európske spoločenstvá

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Nitra .....

.....

podpis autora BP

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi PhDr. Petrovi Porubčanovi, CSc., vedúcemu bakalárskej práce za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Nitra .....

.....

podpis autora BP

Použité označenie

- CAP** - Common Agricultural Policy
- EAGGF** - European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Európsky poľnohospodársky a usmerňovací fond)
- EEP** – Európsky ekonomický priestor
- EHS** - Európske hospodárske spoločenstvo
- EK** - Európska komisia
- EP** - Európsky parlament
- ES** - Európske spoločenstvo
- ESUO** - Európske spoločenstvo uhlia a ocele
- Euratom** – Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
- EÚ** – Európska únia
- EZVO** – Európske združenie voľného obchodu
- GATT** – Všeobecná dohoda o clách a obchode (General Agreement on Tariffs and Trade)
- JEA** – Jednotný európsky akt
- OECD** – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (pretransformovaná OEEC)
- OEEC** - Organizácia pre európsku ekonomickú spoluprácu
- OSN** – Organizácia spojených národov (United Nations Organisation)
- SOPT** – Spoločná organizácia poľnohospodárskych trhov
- SPP** – Spoločná poľnohospodárska politika
- WTO** – Svetová obchodná organizácia (World trade organization)

OBSAH

ÚVOD	7
1 PREHĽAD SÚČASNÉHO STAVU RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	9
1.1 Európska myšlienka	9
1.2 Historický vývoj myšlienok integrácie	10
1.3 Vznik európskych spoločenstiev	12
1.3.1 Európske spoločenstvo uhlia a ocele	13
1.3.2 Európske spoločenstvo pre atómovú energiu	15
1.3.3 Európske hospodárske spoločenstvo	16
1.4 Integrácia od sedemdesiatych rokov po deväťdesiate roky	17
1.4.1 Integrácia v sedemdesiatych rokoch	17
1.4.2 Integrácia v osemdesiatych rokoch	18
1.4.3 Integrácia v deväťdesiatych rokoch	19
2 CIEĽ	22
3 METODIKA PRÁCE	23
4 SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA EÚ	24
4.1 Charakteristika SPP	24
4.2 Vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky	27
4.3 Definícia a nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky	29
4.4 Spoločná organizácia poľnohospodárskych trhov	31
4.5 Rozvoj, krízové javy a reformy SPP	33
4.5.1 Rozvoj a kríza SPP v rokoch 1957 – 1984	34
4.5.2 MacSharry-ho reforma	34
4.5.3 Reforma Agenda 2000	35
4.5.4 Luxemburská reforma	36
5 ZÁVER	37
6 POUŽITÁ LITERATÚRA	39

ÚVOD

Súčasná podoba Európskej únie má začiatky v spolupráci, ktorá sa zrodila založením Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO) v roku 1952. Dnes už toto spoločenstvo neexistuje, pretože zmluva predstavujúca jeho základ bola podpísaná na obdobie päťdesiatich rokov a jej platnosť skončila 23. júla 2002. Cieľom spoločenstva bolo vytvoriť priestor na rozširovanie európskej integrácie založenej na vzájomnej závislosti jednotlivých krajín v oblasti výroby uhlia a ocele, aby sa zamedzilo vzniku rozporov a zaistil sa dlhodobý mier v Európe.

O päť rokov neskôr, po rozšírení ESUO o dve nové spoločenstvá, Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom), sa oblasť spolupráce medzi členskými krajinami rozšírila. Tieto dve spoločenstvá boli založené s platnosťou od 1. januára 1958.

Cieľom Euratomu je prispievať k zvyšovaniu životnej úrovne v členských štátoch a k rozvoju vzťahov s tretími krajinami vytváraním podmienok nevyhnutných na urýchlené vytvorenie atómového priemyslu a jeho rozvoj. EHS bolo dominantným spoločenstvom zabezpečujúcim spoluprácu v rámci colnej únie, spoločného trhu s voľným pohybom tovaru, osôb, služieb a kapitálu.

Európske hospodárske spoločenstvo sa neskôr zmenilo na Európske spoločenstvo. Táto zmena vstúpila do platnosti 1. novembra 1993 spolu s nadobudnutím platnosti Maastrichtskej zmluvy. Na základe tejto zmluvy bola založená Európska únia. EÚ predstavuje najpokrokovejšiu organizáciu multisektorovej integrácie s oprávnením pôsobiť tak v hospodárskej, sociálnej a politickej oblasti, ako aj v oblasti zahraničných vzťahov svojich členských štátov. Európska únia je inštitucionálnym vyjadrením integrácie členských krajín do Spoločenstva, ktorého prvotným cieľom bolo a zostáva zabezpečenie mierovej spolupráce členských štátov. Cieľom je jednota v Európe, nová Európa, ktorá nezabúda na svoju históriu a zodpovednosť.

Jednou z najdôležitejších politík EÚ je Spoločná poľnohospodárska politika (SPP). K ustanoveniu SPP viedla Rímska dohoda. Boli stanovené ciele SPP, ktoré vniesli rovnováhu do záujmov výrobcov a spotrebiteľov. Spoločná poľnohospodárska politika sa zaviedla 30. júla 1962.

Spoločná poľnohospodárska politika je zameraná na to, aby garantovala spotrebiteľom primerané ceny a poľnohospodárom spravodlivý príjem. Základnými

princípmi spoločnej agrárnej politiky sú jednotný trh poľnohospodárskych výrobkov, preferencie Európskeho spoločenstva a finančná solidarita.

Hoci Spoločná poľnohospodárska politika EÚ môže byť v mnohých smeroch označená za príspevok k zlepšeniu poľnohospodárskej produkcie a produktivity v nej a k stabilizácii trhov, zaisteniu dodávok a ochrane jej poľnohospodárov proti výkyvom na svetových trhoch, vyvolala aj nechcené vedľajšie účinky a problémy. V niektorých obdobiach nebola ponuka a dopyt v rovnováhe a poľnohospodári v EÚ vyprodukovali viac, ako mohol trh pohltiť, čo vyústilo do veľkých prebytkov a zvýšených výdavkov na poľnohospodárstvo. Spoločná poľnohospodárska politika preto prešla niekoľkými reformami.

Európska únia budovala viac ako 30 rokov svoju Spoločnú poľnohospodársku politiku, ktorá je dnes jednou z najintegrovanejších politík Spoločenstva.

1 PREHLAD SÚČASNÉHO STAVU RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

1.1. Európska myšlienka

Myšlienka zjednotenej Európy je veľmi stará – samotný výraz Európa má svoj pôvod v gréckej mytológii. Snaha vytvoriť inštitúciu vedúcu „k stále užšiemu spojeniu medzi národmi Európy“ sa zrodila na ruinách druhej svetovej vojny. Prvotným cieľom bolo, rovnako ako dnes zaistiť mier, prosperitu a novú budúcnosť pre kontinent, ktorého politické a ekonomické fundamenty boli vážne narušené. **(Otelliová, 1997)**

Pod pojmom „európska myšlienka, resp. „európsky ideál“ sa v literatúre rozumie predstava o zjednotení Európy do jedného celku, v ktorom by jednotlivé jeho časti boli vzájomne a úzko späté, vylúčili by medzi sebou vojensko-politické i ekonomické konflikty a stretnutia, spolupracovali na vzájomný prospech. Ide teda o humanistický, pacifistický sen všestrannej mierovej spolupráce medzi európskymi národmi a štátmi. Trvalo stáročia, kým sa premenil na ucelenú politickú koncepciu, na dlhodobý cieľ štátov, ktoré dnes vytvárajú Európsku úniu. **(Šíbl, 2006)**

Sme svedkami toho, ako sa rodí nová Európa. Pretvárajú sa jej východné a západné časti a obe smerujú k spoločnému cieľu – k hospodárskemu, politickému a sociálnemu zjednoteniu. Štáty Európy dospeli do obdobia zvrchovanosti a prejavujú vôľu vytvoriť novú jednotnú Európu, ako komunitu rovnoprávných štátov. **(Neustupná, 1992)**

Myšlienka európskej obrany sa narodila hneď po druhej svetovej vojne. Táto posledná vojna, ktorá prišla po prvej svetovej vojne, sa javila ako hrozný chaos, ktorého zopakovanie bolo potrebné vylúčiť. Bolo treba zabrániť návratu vojny do Európy, presnejšie „prekabátiť“ Nemecko, vnímané ako zodpovedné za druhú svetovú vojnu, ale tiež kontrovať vzrastajúcej hrozbe Sovietskeho zväzu. **(Komorník, 2004)**

Po niekoľko stáročí národne fragmentovaná Európa bola teritóriom produkujúcim protichodné ekonomické záujmy, ktorých výrazom bola politika a vojny boli pokračovaním politiky inými prostriedkami. Práve odstránenie rozdrobenosti a historického antagonizmu medzi najvýznamnejšími európskymi štátmi sa stalo základom európskej myšlienky, resp. myšlienky zjednotenia Európy.

Ostrý nacionalizmus v medzivojnovom období prechodne zatlačil do úzadia ideu integrácie Európy. Každý štát hľadal záchranu na vlastnú päsť, a to nielen v ekonomike. Nový podnet k „európskej jednote“ sa zaznamenal až v polovici tridsiatych rokov.

Opätovne sa argumentovalo najmä nebezpečenstvom „americkej ekonomickej moci a ruskej politickej skazy“. (Vincúr, 2001)

1.2 Historický vývoj myšlienok integrácie

Medzinárodná ekonomická integrácia znamená proces postupného vzájomného prepájania, prispôsobovania a zblížovania jednotlivých národných ekonomík, ich ekonomických štruktúr, znamená proces prehĺbovania ich vzájomných závislostí a postupnej transformácie národných štruktúr na novú ekonomickú štruktúru vznikajúceho regionálneho hospodárskeho komplexu. (Šíbl, 2001)

Integrácia, a najmä ekonomická integrácia, je pomerne nový jav, ktorý sa výraznejšie prejavil po druhej svetovej vojne. Jej rozvoj je podmienený rastúcou vzájomnou hospodárskou závislosťou, pričom táto prepojenosť dosiahla v poslednom období globálny charakter. (Vincúr, 2001)

Jedným z prvých, čo sa začal zaoberať myšlienkou európskej integrácie bol francúzsky právnik a politický reformátor Pierre Dubois, ktorý v rokoch 1306 – 1308 navrhol vznik stáleho zhromažďovania šľachticov. Zhromaždenie malo spolu s konzultáciami panovníkov zabrániť možným konfliktom.

V rokoch 1462 – 1464 český kráľ Jiří z Poděbrad navrhol diplomatickú akciu, ktorej konečným cieľom mal byť pokus o zabezpečenie trvalého mieru medzi národmi a odstránenie vojen. Dal vypracovať návrh, ktorého myšlienkou bol vznik organizácie európskych štátov, pričom táto organizácia mala zabrániť potenciálnemu vzniku vojenských konfliktov v budúcnosti a tiež mala vyvíjať aktivity proti všetkým narušiteľom mieru a medzinárodného poriadku.

V roku 1713 zverejnil svoj plán integrácie, nazvaný Konfederácia európskych panovníkov, Abbé de Saint Pierre, k tomuto plánu pripojil svoj komentár Jean Jacques Rousseau.

Immanuel Kant vo svojom diele *Idea večného mieru* pridal úvahy o vytvorení európskej federácie, ktorej hlavným cieľom by bolo zachovanie európskeho mieru.

V 20. storočí sa prvá iniciatíva vedúca k zjednoteniu Európy objavila po prvej svetovej vojne. Vychádzala z usporiadania amerického modelu a mala smerovať k založeniu a vzniku Spojených štátov európskych. V Spoločnosti národov predložil tento plán francúzsky minister zahraničných vecí Briand, no neuspel.

Ďalšie snahy o zjednotenie Európy sa začali objavovať na konci druhej svetovej vojny. Tieto snahy súviseli aj s tým, že európske štáty boli vojnou do veľkej miery oslabené a boli silne ekonomicky závislé od USA. Práve snahou urýchliť proces obnovy ekonomík sa rozhodli pre cestu ekonomickej a politickej integrácie.

Britský ministerský predseda Winston Churchill vyzval vo svojom prejave vo švajčiarskom Zürichu v roku 1946 všetkých prítomných, aby došlo k znovuvytvoreniu európskej rodiny, pričom jej základom sa malo stať partnerstvo a spolupráca Nemecka a Francúzska.

Už v tomto období myšlienku zjednotenia Európy podporovalo mnoho organizácií a spoločností, ktoré sa nakoniec v priebehu roka 1948 spojili do organizácie Hnutie pre spoločnú Európu. V máji 1948 bol zvolaný kongres tohto hnutia do Haagu, kde prijal rezolúcie, ktoré v podstate predstavovali základné návrhy, smerujúce k zjednoteniu európskeho kontinentu v oblasti ekonomickej, politickej a sociálnej.

Európska spolupráca sa v počiatočných rokoch rozvíjala na základe vojenských aliancií z čias vojny. V roku 1948 podpísali Veľká Británia, Francúzsko a Belgicko zmluvu o Západnej únii, ktorá sa v roku 1954 rozšírila o Nemecko a Taliansko.

Okrem toho sa spolupráca medzi európskymi štátmi začala rozvíjať aj na poli ekonomiky, keď v apríli 1948 vznikla Organizácia pre európsku ekonomickú spoluprácu (OEEC). OEEC vznikla ako podmienka na čerpanie prostriedkov z Marshallovho plánu, ktorým sa USA snažili pomôcť pri obnove vojnou zničených európskych štátov. OEEC znamenala prínos k liberalizácii obchodu a zlad'ovaniu hospodárskych politík členských štátov, nestala sa však nakoniec základom pre ďalšiu integráciu západoeurópskych štátov.

V roku 1944 podpísali Belgicko, Luxembursko a Holandsko Zmluvu o Beneluxe, ktorá zabezpečila vytvorenie colnej únie medzi týmito štátmi.

Návrhy Európskeho hnutia ovplyvnili aj vznik Rady Európy, ktorá vznikla podpisom zmluvy 5. mája 1949. Bola prvou medzinárodnou organizáciou, ktorá si stanovila za cieľ úsilie o väčšiu jednotu medzi členskými štátmi a podporu hospodárskeho a sociálneho pokroku v Európe. **(Lipková, 2006)**

Zmluva bola uzavretá medzi Belgickom, Dánskom, Francúzskom, Írskom, Talianskom, Luxemburskom, Holandskom, Nórskom, Švédskom a Veľkou Britániou. Neskôr pristupovali ďalšie štáty a 21. február 1991 bolo v úvode zasadania výboru ministrov prijaté za 25. člena tejto organizácie oficiálne aj Československo.

Rada Európy bola prvou medzinárodnou organizáciou, ktorá si vo svojej zriaďovacej zmluve stanovila za cieľ úsilie o väčšiu jednotu medzi svojimi členmi a podporu hospodárskeho a sociálneho pokroku v Európe.

Rada Európy a OEEC, pretože boli v začiatkoch stredom zjednocovania politiky, vznikli ako klasické medzinárodné organizácie a v podstate znamenali neúspech európskych integračných federalistických snáh. Politická integrácia narážala na neochotu štátov vzdať sa štátnej suverenity.

Z tejto situácie našiel východisko francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schuman: navrhol vytvoriť zjednotenie Európy pragmaticky – integráciu uskutočňovanú nielen globálne, ale postupne, prostredníctvom jednotlivých sektorov a vykonávať integráciu ekonomickú a nielen politickú.

Európska integrácia je v 50. rokoch stále intenzívnejšie spájaná s Európskym spoločenstvom (ES), čo je súhrnne označenie pre Európske hospodárske spoločenstvo (EHS), Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO) a Európske spoločenstvo atómovej energie (Euratom). (Neustupná, 1992)

1.3 Vznik európskych spoločenstiev

Presne päť rokov po konci najstaršej európskej vojny v celých dejinách, 9. mája 1950, vyhlásil francúzsky politik Robert Schuman plán, ktorý je považovaný za začiatok výstavby spoločenstva európskych štátov. Schuman prehlásil, že ekonomická rivalita medzi Francúzskom a Nemeckom – hlavne v ťažobnom priemysle a hutníctve – bola v minulosti zdrojom konfliktov a vojen. Preto navrhol, aby produkcia uhlia a ocele bola v oboch krajinách pod kontrolou nezávislej organizácie. Nemecko prijalo francúzsky návrh a k tomuto plánu sa naviac pripojili Belgicko, Taliansko, Luxembursko a Holandsko. Dňa 18. apríla 1951 bola v Paríži podpísaná prvá zmluva o európskom spoločenstve. Parížska zmluva uviedla do života **Európske spoločenstvo uhlia a ocele** (ESUO). Dozor nad spoločenstvom bol zverený Vysokému úradu a zvláštnej Rade ministrov. Ešte v roku 1950 spracoval francúzsky politik René Pleven plán na postupné vytvorenie **Európskeho obranného spoločenstva**. Jeho základom sa mala stať európska armáda, zložená z vojakov členských štátov. Vyššie uvedených šesť štátov podpísalo zmluvu o založení Európskeho obranného spoločenstva 27. mája 1952, ale francúzsky parlament kvôli obavám o zmenšení francúzskej nezávislosti v septembri 1954 tento plán zamietol. Fiasko Európskeho obranného spoločenstva na niekoľko rokov zastavilo

integračný proces, jeho priaznivci sa venovali menej kontroverzným plánom v ekonomickej a obchodnej oblasti. Spolupráca Európskeho spoločenstva uhlia a ocele však bola veľmi efektívna. Preto na konferencii v Talianskej Messine v roku 1955 ministri zahraničných šiestich štátov prijali za svoju myšlienku postupnú integráciu celej ekonomiky. Dňa 25. marca 1957 boli v Ríme podpísane dve zmluvy, ktoré mali obrovský význam pre celú Európu. Na základe prvej zo zmlúv vzniklo **Európske spoločenstvo pre atómovú energiu** (Euratom). Druhá zmluva priviedla do života najdôležitejšie zo spoločenstiev, **Európske hospodárske spoločenstvo** (EHS), označované tiež ako Spoločný trh. Tri zmluvy, označované ako zjednocujúce, sa stali základom spolupráce demokratických kapitalistických štátov Európy. Na týchto zmluvách neskôr vznikla Európska únia, ktorá sa stala ekonomickou a politickou jednotou, garantom mieru, blahobytu a prosperity všetkých členských krajín. (Panfil, 2003)

1.3.1 Európske spoločenstvo uhlia a ocele

Schumanova deklarácia sa považuje za všeobecný rámec, na základe ktorého sa začalo formovať Európske spoločenstvo uhlia a ocele. Táto nová organizácia vznikla ako subjekt medzinárodného práva a bola založená Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (Zmluva o založení ESUO) roku 1951. Uvedená zmluva bola podpísaná na obdobie 50 rokov, takže jej platnosť sa skončila v roku 2002. V nadväznosti na to prechádza právne nástupníctvo Európskeho spoločenstva uhlia a ocele na základe rozhodnutia Rady z 19. júla 2002 na Európske spoločenstvo.

Zakladateľmi Európskeho spoločenstva uhlia a ocele boli štáty: Spolková republika Nemecko, Belgicko, Francúzsko, Taliansko, Luxembursko a Holandsko. Cieľom tohto ekonomicko-integračného zoskupenia bolo vytvoriť spoločný trh s uhlím a oceľou a prispievať k hospodárskemu rozvoju i k zvyšovaniu životnej úrovne občanov členských štátov ESUO.

Spoločenstvo v záujme vytvorenia transparentných obchodných a výrobných vzťahov zaviedlo inštitút zákazu diskriminácie. Obsahová podstata tohto inštitútu bola zapracovaná do ustanovenia článku 4 Zmluvy o ESUO. Predmetné ustanovenie explicitne vyžaduje od členských štátov, aby zaviedli také opatrenia, ktorých výsledkom bude zákaz:

- zavádzania dovozných a vývozných ciel, ako aj opatrení s rovnocenným účinkom a kvantitatívnych obmedzení tovarov,
- zákaz poskytovania subvencií alebo podpory zo štátnych zdrojov v akejkoľvek forme.

Z uvedeného ustanovenia jednoznačne vyplývalo, že Spoločenstvo v záujme vytvorenia vhodných podmienok pre spoločný trh s uhlím a oceľou vytvorilo všeobecný právny rámec s cieľom prehĺbiť spoluprácu v danej oblasti a najmä vytvorilo podmienky pre spoločný hospodársky rozvoj členských štátov.

Orgány Spoločenstva boli správnym aparátom, ktorý inštitucionálne zabezpečoval činnosť tejto organizácie. Podľa ustanovenia článku 7 Zmluvy o založení ESUO do systému inštitúcií Európskeho spoločenstva uhlia a ocele patrili aj tieto orgány: Komisia, Európsky parlament, Rada, Súdny dvor, Účtovný dvor, Poradný výbor. Uvedené orgány ESUO boli spoločnými orgánmi aj pre Euratom a pre Európske spoločenstvo. Európske spoločenstvo uhlia a ocele spolupracovalo aj s inými medzinárodnými organizáciami, ako sú napríklad OECD, WTO alebo OSN. Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele odmietala akékoľvek praktiky, ktoré by mohli viesť k porušovaniu podmienok súťaže v uhoľnom a oceliarskom priemysle. Výsledkom porušovania podmienok súťaže mohla byť nerovnováha v hospodárskych stykoch.

Dôležitým aspektom Zmluvy o založení ESUO bolo zavedenie inštitútu zákazu diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti pre osoby, ktoré sú zamestnané v uhoľnom a oceliarskom priemysle. (<http://www.kiss.sk/428/eu/euaes.doc>)

Uhoľný priemysel ES

Tabuľka 1

	rok	Veľká Británia	Nemecko	Španielsko	Francúzsko	ES
Výroba uhlia (mil. ton)	1989	98,2	77,4	19,3	11,4	208,7
	1991	91,3	72,7	18,2	10,1	193,3
Dovoz uhlia	1989	11,5	0,7	10,1	14,0	102,8
	1991	19,4	14,6	12,9	21,8	140,6
Počet pracovníkov v baniach	1989	53 000	88 500	33 000	9 800	187 500
	1991	48 000	84 100	33 000	8 000	175 800

Zdroj: Eurostat; EP News, October 26-30, 1992, s. 4

1.3.2 Európske spoločenstvo pre atómovú energiu

Vzhľadom na ďalší vývoj udalostí v Európe a na rozvoj medzinárodného obchodu členské štáty Európskeho spoločenstva uhlia a ocele v roku 1957 sa rozhodli, že založia dve nové organizácie. Najvyšší predstavitelia štátov Belgicka, Spolkovej republiky Nemecka, Francúzska, Talianska, Luxemburska a Holandska založili roku 1957 Rímskou zmluvou, ktorá vstúpila do platnosti 1. 1. 1958 nadnárodné spoločenstvo s názvom Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom). Cieľom Spoločenstva bolo zabezpečiť využívanie jadrovej energie pre mierové účely a zabezpečiť jadrovú bezpečnosť nielen na európskom kontinente, ale aj na celom svete.

Tento významný dokument položil základy širšej spolupráce a hospodárskeho rozvoja v oblasti jadrovej energie, pričom poukazuje na to, že aj ekonomické záujmy štátov musia slúžiť predovšetkým zachovaniu mieru vo svete a v Európe.

Z hľadiska medzinárodného práva má Zmluva o založení Euratomu osobitný význam, pretože je to prvý medzinárodný dokument, ktorý upravuje politiku hospodárskej spolupráce zmluvných subjektov zameranú na jadrovú energiu, kde v popredí záujmu sú bezpečnosť, zákaz ohrozovania života a ochrana zdravia obyvateľstva.

Činnosť Spoločenstva pre atómovú energiu je zameraná na:

- rozvoj výskumu a zabezpečenie šírenia technických informácií,
- určovanie jednotlivých bezpečnostných noriem na ochranu zdravia pracovníkov a obyvateľstva a zabezpečenie ich explicitného dodržiavania,
- zabezpečenie pravidelného zásobovania všetkých užívateľov Spoločenstva rudami a jadrovým palivom,
- vybudovanie základných zariadení pre rozvoj jadrovej energetiky v členských štátoch,
- vykonávanie potrebných dozorov, aby jadrové materiály neboli zneužívané na iný účel, než na aký sú určené,
- nadväzovanie stykov s medzinárodnými organizáciami, ktoré prispievajú k využívaniu jadrovej energie len na mierové účely,
- zabezpečenie voľného prístupu k technickým prostriedkom, aby sa vytvoril spoločný trh bez hraníc

Zámerom spolupráce členských štátov Euratomu je spoločná koordinácia a efektívne využívanie dosiahnutých výsledkov vo vede, výskume v oblasti jadrovej energie a spoločné riešenie problémov v danej oblasti.

1.3.3 Európske hospodárske spoločenstvo

Spolu so Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu bolo založené v tom istom roku aj Európske hospodárske spoločenstvo Zmluvou o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (Zmluva o založení EHS). Obidva medzinárodné zmluvné dokumenty sú vzhľadom na miesto, kde boli podpísané, označované aj ako Rímske zmluvy.

Zmluva o založení EHS v nadväznosti na ďalší dynamický vývoj v oblasti zmluvnej základne bola roku 1992 pozmenená Zmluvou o Európskej únii z Maastrichtu na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva o založení ES).

Svojím charakterom a povahou je to významný medzinárodnoprávny dokument, ktorého cieľom bolo položiť základy pre integrovanú Európu. Poslaním Spoločenstva je prostredníctvom zavedenia spoločného trhu a postupným približovaním hospodárskych politík členských štátov podporovať harmonický rozvoj hospodárskych činností v celom Spoločenstve, pokračujúci a vyrovnaný rast, zvýšenie stability, zrýchlené zvyšovanie životnej úrovne a užšie vzťahy medzi štátmi k nemu patriacimi.

Do činnosti EHS bolo zahrnuté podľa Rímskej zmluvy z r. 1957:

- odstránenie ciel a množstevných obmedzení dovozu a vývozu tovaru medzi členskými štátmi, ako aj všetkých ďalších opatrení s rovnakým účinkom,
- zavedenie Spoločného colného sadzovníka a spoločnej obchodnej politiky vo vzťahu k tretím krajinám,
- zrušenie prekážok medzi členskými štátmi, ktoré bránia voľnému pohybu osôb, služieb a kapitálu,
- prijatie spoločnej politiky v oblasti poľnohospodárstva,
- prijatie spoločnej politiky v oblasti dopravy,
- zavedenie systému, ktorý zabezpečí, aby sa na spoločnom trhu nenarušila hospodárska súťaž,
- uplatňovanie postupov, ktorými sa môžu koordinovať hospodárske politiky členských štátov a naprávať nerovnováhy v ich platobných bilanciách,

- aproximáciu právnych predpisov členských štátov v rozsahu požadovanom pre riadne fungovanie spoločného trhu,
- vytvorenie Európskeho sociálneho fondu na zlepšenie pracovných príležitostí pre pracovníkov a prispievanie k zvyšovaniu ich životnej úrovne,
- založenie Európskej investičnej banky na uľahčenie hospodárskeho rozvoja Spoločenstva prístupom k novým zdrojom,
- pridruženie zámorských krajín a území v záujme posilnenia obchodu a podpory spoločného hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

Z toho vyplýva, že Spoločenstvo predpokladá zjednocovanie a kooperáciu takmer vo všetkých oblastiach hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života. Vo vecnej podstate ide o spoluprácu jednotlivých členských štátov za účelom plnenia uvedených cieľov. Ekonomická integrácia nevzniká iba zrušením colných prekážok, ale jednotlivé zúčastnené štáty musia v rámci procesu hospodárskeho zjednotenia zavádzať aj spoločné opatrenia. Len prostredníctvom mnohostranných priamych účinkov rôznych pozitívnych opatrení je možné dosiahnuť hospodárske zjednotenie rôznorodých hospodárstiev.

Spoločenstvo považuje vnútorný trh a vytvorenie hospodárskej a menovej únie za najvyšší stupeň integrácie.

<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>

1.4 Integrácia od sedemdesiatych rokov po deväťdesiate roky

1.4.1 Integrácia v sedemdesiatych rokoch

V roku 1969 sa konal Haagsky summit, na ktorom sa zástupcovia vlád členských štátov pokúsili upevniť vzájomné väzby založením hospodárskej a menovej únie a spoločnej zahraničnej politiky. Výsledkom týchto snáh bolo o 10 rokov neskôr, v roku 1979, založenie Európskeho menového systému a polozenie základov spoločnej zahraničnej politiky ako európskej politickej spolupráce.

V roku 1970 bola prijatá Davignonova správa, ktorej základom bol návrh Európskej politickej spolupráce. Hlavným princípom boli 6-mesačné stretnutia ministrov zahraničných vecí. Týmto došlo k pravidelným medzivládnyim stretnutiam ministrov zahraničných vecí členských štátov, prejednávané otázky však boli izolované od celkovej agendy ES a chýbalo tiež užšie prepojenie s ostatnými orgánmi ES. Začala sa rozvíjať aj

spolupráca v iných oblastiach politiky – policajná spolupráca v otázkach boja proti terorizmu, spolupráca týkajúca sa trestnoprávných otázok.

V decembri 1975 bola zverejnená správa, ktorú vypracovala pracovná skupina vedená belgickým premiérom L. Tindemanom, Tindemanova správa. Jej obsah boli návrhy na posilnenie vnútornej a vonkajšej súdržnosti ES. Správa však nakoniec nemala žiadne praktické dôsledky.

V roku 1979 sa konali priame voľby do Európskeho parlamentu. Okrem toho sa v tomto roku prijal aj dokument Správa o európskych inštitúciách, označovaný tiež aj ako Správa troch múdrych. Cieľom tohto reformného návrhu sa mala stať väčšia operatívnosť európskych inštitúcií a dosiahnutie väčšej homogenity medzi členskými štátmi. Nakoniec však nebola realizovaná podobne ako Tindemanova správa.

Sedemdesiate roky sa tiež zvyknú označovať aj ako obdobie „eurosklerózy“. Napriek množstvu reformných návrhov a návrhov na ďalšie spoločné aktivity členských štátov sa proces integrácie v Európe spomalil. Hlavné skutočnosti, ktoré mali priamy vplyv na spomalenie integračného procesu:

- hospodárska kríza v 70. rokoch, ktorá nevytvárala priaznivé podmienky pre ďalšiu liberalizáciu svetového obchodu,
- rozširovanie EHS, ktoré so sebou prinášalo komplikované rokovania a problémy so začleňovaním nových štátov,
- rozširovanie oblastí záujmu a spolupráce medzi členskými štátmi ES, najmä v oblasti životného prostredia, vedy a techniky a politiky voči spotrebiteľom.

1.4.2 Integrácia v osemdesiatych rokoch

V 80. rokoch došlo k ďalšiemu významnému integračnému počinu. ES si stanovili cieľ do konca roku 1992 vytvoriť spoločný trh. Základnými dokumentmi, z ktorých sa pri budovaní spoločného trhu vychádzalo, bola Biela kniha o dobudovaní vnútorného trhu a Jednotný európsky akt (JEA).

Európska komisia vypracovala Bielu knihu o dobudovaní vnútorného trhu a predložila ju Rade ministrov koncom júna 1985. Obsahovala program opatrení na vytvorenie rámca pre spoločný trh ES. Obsahovala zoznam takmer 300 opatrení na odstránenie troch okruhov prekážok spoločného trhu ES – materiálnych, technických a daňových. Na odstránenie uvedených prekážok boli stanovené dve etapy – 1985 – 1986 a 1987 – 1992. **(Lipková, 2006)**

Rímske dohody boli doplnené vo februári 1986 Dohodou o jednotnej Európe (Jednotný európsky akt – JEA), ktorá vstúpila do platnosti v júli 1987. Svojím obsahom JEA modifikuje a kompletizuje zmluvy, na základe ktorých ES vzniklo. Do zmlúv sú začlenené nové priority spoločného záujmu ako napr.:

- spolupráca v oblasti hospodárskej a menovej politiky,
- hospodárska a sociálna súdržnosť,
- politika v oblasti životného prostredia,
- sociálna politika,
- oblasť výskumu a vývoja

Hlavným cieľom JEA bolo do roku 1992 dosiahnuť jednotný vnútorný trh, ktorý definuje ako „priestor bez vnútorných hraníc, v ktorom je na základe tejto zmluvy zaistený voľný pohyb tovaru, osôb a kapitálu“. Príťažlivosť projektu spoločného vnútorného trhu bola taká, že aj nečlenské štáty ES, ekonomicky tesne napojené na trhy ES, hľadali možnosť, ako sa na výhodách vnútorného trhu podieľať.

1.4.3 Integrácia v deväťdesiatych rokoch

Na zasadnutí Európskej rady v Maastrichte v decembri 1991 sa vytýčili perspektívy ďalšieho rozvoja v období po vybudovaní jednotného trhu. Výsledkom tohto summitu predstaviteľov dvanástich členských krajín bolo podpísanie Zmluvy o Európskej únii (Maastrichtskej zmluvy) v roku 1992, ktorú možno jej významom prirovnať k Rímskym zmluvám a k Jednotnému európskemu aktu. Maastrichtská dohoda revidovala pôvodné Rímske dohody a určila za cieľ zriadenie Európskej únie (EÚ) ako politickej únie so spoločnou zahraničnou politikou a spoločnou menou. Zmluva o Európskej únii predstavuje jednotný celok, ktorý integruje dve úzko súvisiace časti:

- Zmluvu o hospodárskej a menovej únii,
- Zmluvu o politickej únii.

Hlavné ciele týchto zmlúv sú formulované nasledovne:

- podporovať vyrovnaný a trvalý ekonomický rozvoj a sociálny pokrok, a to najmä prostredníctvom vytvorenia priestoru bez vnútorných hraníc, posilnenia ekonomickej

a sociálnej súdržnosti a založenia hospodárskej a menovej únie, zahŕňajúcej napokon aj spoločnú menu,

- na medzinárodnom poli presadzovať európsku identitu, najmä uplatňovaním spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vrátane spoločnej obrannej politiky, ktorá by časom mohla viesť k spoločnej obrane,
- posilniť obranu práv a záujmov občanov členských štátov zavedením občianstva Únie
- rozvinúť úzku spoluprácu v právnych a vnútorných záležitostiach,
- udržať dosiahnuté výsledky a stavať na nich pri posudzovaní otázky, do akej miery treba politiku a formy spolupráce zavedené zmluvou o EÚ revidovať, s cieľom zabezpečiť efektívnosť mechanizmov a inštitúcií Spoločenstva.

Pre správne pochopenie vzťahu medzi Zmluvou o ES a Zmluvou o EÚ je treba zdôrazniť, že „Únia je založená na ES, doplnenom o politiku a formy spolupráce, ktoré táto zmluva zavádza“. Z toho vyplýva, že právnym subjektom aj naďalej zostalo ES.

Predpokladom, aby Zmluva o EÚ vstúpila do platnosti od januára 1993 bolo, aby ju národné parlamenty členských krajín ratifikovali pred týmto termínom. Tento zámer sa k uvedenému dátumu nepodarilo realizovať a Maastrichtská zmluva začala platiť až od 1. novembra 1993. **(Bielik, 1999)**

Od tohto okamihu do pojmu Európska únia vchádzajú tri zložky:

- nové Európske spoločenstvo (nahrádza predošlý názov EHS)
- staré Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ
- staré Európske spoločenstvo pre jadrovú energiu

Ciele Európskej únie sa formulovali nasledovne:

- Podporovať vyrovnaný a trvalý ekonomický a sociálny pokrok, a to najmä prostredníctvom vytvorenia priestoru bez vnútorných hraníc, posilnenia ekonomickej a sociálnej súdržnosti a založenia hospodárskej a menovej únie, zahŕňujúcej napokon aj spoločnú menu.
- Na medzinárodnom poli presadzovať európsku identitu, najmä uplatňovaním spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vrátane prípadného formulovania spoločnej obrannej politiky, ktorá by časom mohla viesť k spoločnej obrane.

- Posilniť ochranu práv a záujmov občanov členských štátov zavedením občianstva Únie.
- Rozvinúť úzku spoluprácu v právnych a vnútorných záležitostiach.
- Udržať spoločné výdobytky a stavať na nich pri posudzovaní otázky, do akej miery treba politiky a formy spolupráce zavedené zmluvou o Európskej únii revidovať s cieľom zabezpečiť efektívnosť mechanizmov a inštitúcií Spoločenstva. (Šíbl, 1995)

Vznik EÚ

Tabuľka 2

Európska únia – história, zmluvy a štruktúra						
1952	1958	1967	1993	1999	2003	?
		Európske spoločenstvá	EURÓPSKA ÚNIA (EÚ)			
	Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (ESUO)					
	Európske hospodárske spoločenstvo (EHS)	Európske spoločenstvo				
	Európske spoločenstvo atómovej energie (Euratom)					
			Spravodlivosť a vnútorné záležitosti	Policajná a súdna spolupráca v trestných veciach		
			Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika			
Parižska zmluva	Rímske zmluvy	Zmluvy o ES	Maastrichtská zmluva	Amsterdamská zmluva	Zmluva z Nice	Európska ústavná zmluva

Zdroj: vlastná práca

2 CIEĽ

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať a charakterizovať vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky od vzniku Európskej myšlienky až po Luxemburskú reformu. Tomuto cieľu je podriadená celá tvorba bakalárskej práce.

Prvým krokom k dosiahnutiu cieľa, ktorý bol vytýčený pre túto bakalársku prácu bolo štúdium problematiky vývoja Európskej únie a Spoločnej poľnohospodárskej politiky z domácich a zahraničných literárnych zdrojov a štúdium a spracovanie údajov získaných prostredníctvom internetu.

V prehľade o súčasnom stave riešenej problematiky som poskytla prehľad názorov na vývoj Európskej myšlienky a následne Európskej únii, dôvody jej vzniku, jej integračné procesy, základné ciele a princípy, prostredníctvom ktorých funguje. Ďalej som sa zaoberala vznikom a fungovaním Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu a Európskeho hospodárskeho spoločenstva.

Tematicky je vlastná práca rozdelená do piatich podkapitol.

Cieľ prvej podkapitoly sa zameriava na charakteristiku Spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únii, na jej ciele a prvky, ktorými sa tieto ciele dosahujú a taktiež na existenciu spoločného poľnohospodárskeho trhu.

Druhý čiastkový cieľ popisuje vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky na základe Rímskych zmlúv, ktoré založili Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu, a popisuje tiež princípy založenia SPP.

Tretím čiastkový cieľ má za úlohu definovať nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky a faktory, ktoré ovplyvňujú vypracovávanie SPP a osobitné metódy na jej uplatňovanie.

Štvrtý cieľ sa zaoberá spoločnou organizáciou poľnohospodárskych trhov a ich rozdelením.

Piaty cieľ definuje rozvoj, krízové javy a najvýznamnejšie reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktoré boli realizované od jej založenia. Pozornosť venuje najmä MacSharry-ho reforme, Agende 2000 a Luxemburskej reforme, ktoré sú rámcové v procese vývoja SPP. Podstatou je vysvetliť ich princípy a pravidlá, na základe ktorých fungujú zmeny, ktoré so sebou priniesli.

3 METODIKA PRÁCE

Predmetom skúmania tejto bakalárskej práce je vývoj Európskej únie a Spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Európska únia v svojej podstate predstavuje myšlienku o zjednotenej Európe do jedného celku. Jej poslaním je zaistiť mier, prosperitu, novú budúcnosť a vytvorenie komunity rovnoprávných štátov. Myšlienka zjednotenej Európy sa zrodila hneď po druhej svetovej vojne, bolo treba zabrániť návratu vojny do Európy.

Spoločná poľnohospodárska politika je jednou z najstarších oblastí Spoločnej politiky Európskeho spoločenstva. Dnes je jednou z najintegrovanejších politík s veľkými finančnými transfermi medzi jednotlivými členskými štátmi. Cesta tvorby tejto politiky bola poznamenaná množstvom problémov a dokonca aj politickými krízami.

Údaje na vypracovanie tejto bakalárskej práce som čerpala z Ústavu vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo v Nitre, z publikácií európskej komisie, z odborných domácich a zahraničných kníh, dennej tlače, internetových stránok Európskej únie, Eurostatu. Informácie som získavala z knižnice Slovenskej poľnohospodárskej univerzity a z Krajskej knižnice v Nitre.

Pri spracovaní riešenia problematiky, ktorú som si zvolila vo svojej bakalárskej práci boli použité nasledovné metódy:

- analýza vybraných údajov
- syntéza údajov z literárnych zdrojov
- komparácia údajov v jednotlivých obdobiach
- deduktívna a induktívna metóda
- generalizovanie udalostí
- evalvácia – vyhodnotenie na základe zovšeobecnenia
- kompilácia – metóda zhrnutia

4 SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA EÚ

4.1 Charakteristika SPP

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) je najrozsiahlejšou, najspochybnovanejšou a zároveň najnákladnejšou politikou uplatňovanou Európskou úniou, a to nielen kvôli svojej váhe v spoločnom rozpočte, rozsahu populácie a teritória, na ktoré má dosah, ale aj kvôli jej tradičnej hodnote a rozsahu právomocí prenesených z národnej úrovne na úroveň európsku. V oblasti poľnohospodárskej politiky, EÚ disponuje takou širokou právomocou ako v žiadnej inej spoločnej politike a prijatá legislatíva upravujúca poľnohospodárstvo je svojím rozsahom dôležitejšia ako akákoľvek iná spoločná politika.

SPP obsahuje súhrn pravidiel a mechanizmov upravujúcich produkciu, výmeny a spracovanie poľnohospodárskych produktov v EÚ a prikladá rastúcu dôležitosť rozvoju vidieka. Podľa článku 33 zmluvy o EÚ sú ciele SPP definované nasledovne:

- zvýšiť produktivitu v poľnohospodárstve pomocou technického rozvoja, zabezpečiť racionálny rozvoj poľnohospodárskej produkcie ako aj optimálne využitie výrobných faktorov, najmä pracovnej sily;
- zabezpečiť takto primeranú životnú úroveň roľníckemu obyvateľstvu, predovšetkým zvýšením individuálnych príjmov tých, ktorí pracujú v poľnohospodárstve;
- stabilizovať trhy;
- garantovať bezpečnosť potravín a zabezpečiť rozumné ceny produktov pre spotrebiteľov.

Hospodársko-politické ciele	Agrárno-politické ciele
Efektívnosť	-vnútrosektorová alokácia podnikovej štruktúry -medzisektorová alokácia mobility faktorov -medziregionálna del'ba práce -rozšírenie technického pokroku -externé efekty (životné prostredie, iné faktory)
Rozdeľovanie	-medzi ekonomickými a záujmovými skupinami -medziregionálne (znevýhodnené oblasti) -medzi jednotlivými domácnosťami (sociálne skupiny) -medzi súčasnú a budúci generáciu
Stabilita	-spotrebiteľské ceny -výrobné ceny -istota zásobovania -platobná a obchodná bilancia
Ekonomická sloboda	-liberálne peňažné poľnohospodárstvo -zvyšovanie konkurenčnej pozície poľnohospodárstva -podpora samostatnosti subjektov

zdroj: vlastná práca

Na dosiahnutie citovaných cieľov, článok 34 zmluvy o EÚ navrhuje zriadenie Spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov, ktoré môžu mať podľa konkrétneho produktu túto formu:

- spoločné predpisy v oblasti konkurencie;
- povinná koordinácia rozličných národných organizácií trhu;
- európska organizácia trhu.

Tieto organizácie boli zavedené postupne a momentálne existujú pre väčšinu poľnohospodárskych produktov EÚ. Vytvárajú základné nástroje spoločného poľnohospodárskeho trhu v zmysle, že odstraňujú prekážky pre vnútornú výmenu poľnohospodárskych produktov v rámci EÚ a udržujú spoločnú colnú tarifu voči tretím krajinám.

Tri základné princípy, definované v roku 1962, charakterizujú spoločný poľnohospodársky trh takto:

- zjednotený trh, umožňujúci voľný pohyb poľnohospodárskych produktov na území členských štátov ES a použitie prostriedkov na spoločných mechanizmov v rámci EU pre organizovanie tohto trhu;
- uprednostňovanie produktov Spoločenstva: poľnohospodárske produkty ES využívajú preferenciu a cenové zvýhodnenie v porovnaní s importovanými produktmi. Okrem toho je vnútorný trh chránený voči lacným produktom z dovozu z tretích krajín a voči veľkým výkyvom na svetových trhoch;
- finančná solidarita: celková suma výdavkov a nákladov spojených s aplikáciou SPP je hradená zo spoločného rozpočtu Spoločenstva od momentu jeho vzniku.

Poľnohospodárske poplatky sa zavádzajú na tie poľnohospodárske výrobky, dovážané do krajín EÚ z nečlenských krajín, na ktoré sú v rámci EÚ zavedené pevné ceny. Tieto poplatky sa uplatňujú v prípadoch, keď cena týchto poľnohospodárskych výrobkov na svetových trhoch je vyššia ako pevne stanovené ceny na trhoch EÚ a vyrovnávajú tento cenový rozdiel. Tieto príjmy majú mierne klesajúcu tendenciu, a to predovšetkým z dvoch dôvodov. Prvým je rastúca sebestačnosť Spoločenstva v produkcii určitých poľnohospodárskych produktov, čo znamená stále nižší objem dovážaných surovín a druhým sú následky rokovaní v rámci WTO. Poľnohospodárske produkty predstavujú zvláštny záujem pre EÚ, ktorá je najväčším svetovým dovozcom a druhým najväčším svetovým vývozcom poľnohospodárskych produktov. EÚ je členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO). V októbri 1999 sa ministri poľnohospodárstva EÚ dohodli na spoločnom postoji pre chystajúce sa kolo milénia v rámci WTO. Rokovania v oblasti poľnohospodárstva v rámci WTO začali v marci 2000.

Ciele a záujmy Únie, o ktoré sa snažili počas týchto rokovaní, sú založené na nasledovných prvkoch:

- nevyhnutnosť rokovať o neobchodných aspektoch poľnohospodárstva: poľnohospodárstvo plní mnoho funkcií v tom zmysle, že okrem potravinovej produkcie zohráva dôležitú úlohu v oblasti zachovania krajiny, v ochrane životného prostredia, v potravinovej bezpečnosti, v zaobchádzaní so zvieratami;

- použitie zvláštneho a diferencovaného prístupu k rozvojovým krajinám, berúc v úvahu hlavne prvoradú dôležitosť potravinovej výživy a poľnohospodárstva v týchto krajinách;
- zlepšenie prístupu k možnostiam trhu: EÚ ako dôležitý vývozca potravinových produktov sa snaží o zlepšenie odbytových trhov pre svojich exportérov a o zníženie neodôvodnených colných bariér.

Vo všeobecnosti prístup EÚ v poľnohospodárskych rokovaníach je založený na Agende 2000. V rokovaníach EÚ dúfa dosiahnuť svoj dlhodobý cieľ snažiaci sa o základnú reformu poľnohospodárstva, využívajúc skúsenosti zo zavedenia dohody WTO z roku 1994.

4.2 Vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Poľnohospodárstvo patrilo vždy medzi najdôležitejšie faktory politiky EHS, najmä v časoch príprav Rímskych zmlúv. Spomienka povojnového nedostatku bola stále živá a poľnohospodárstvo teda znamenalo kľúčový prvok Európskeho hospodárskeho spoločenstva.

Rímska zmluva, zakladajúca Európske hospodárske spoločenstvo v roku 1957 obsahovala ustanovenie o Spoločnej poľnohospodárskej politike (SPP). Zavedenie SPP malo za cieľ zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva v členských štátoch EHS, zabezpečiť rozumný životný štandard farmárom, stabilizovať trh s poľnohospodárskymi výrobkami a zaručiť stabilnú ponuku potravinových výrobkov za rozumné ceny spotrebiteľom.

So založením EHS boli definované **základné princípy SPP:**

1. **Jednotný trh** (zaručujúci voľnú výmenu tovarov medzi členmi EHS). SPP smeruje k vytvoreniu spoločných poľnohospodárskych trhov, ktoré sa opierajú o protekcionistické zásady. Zásady SPP predpokladali stanovenie jednotných vysokých cien poľnohospodárskych výrobkov a vytvorenie efektívneho nástroja na ochranu pred dovozom, najmä nahradenie stabilných cien pohyblivými, tzv. vyrovnávacími poplatkami. Súčasťou zásad realizácie SPP bolo i spoločné subvencovanie poľnohospodárstva a spoločná činnosť v záujme zmeny štruktúry poľnohospodárstva a financovaním z prostriedkov Európskeho záručného a usmerňovacieho fondu European Agricultural Guidance and Guarantee Fund

(EAGGF). Každý rok Rada ministrov pristupuje k stanovovaniu jednotných cien na trhu členských krajín EÚ. Každoročne sa stanovujú orientačné ceny, ktoré môžu byť vysoké a majú motivovať farmárov k vyššej produkcii alebo sú nízke a ich úlohou je naopak, že majú odradiť farmárov od vysokej produkcie poľnohospodárskych výrobkov. Okrem uvedených cien sú významným nástrojom intervenčné ceny na podporu výroby vybraných druhov výrobkov.

2. **Komunitárna preferencia** (uprednostňovanie poľnohospodárskych výrobkov z členských štátov EÚ, bez zastavenia importu z tretích krajín). V rámci zásad SPP sú nákupcovia v členských krajinách EÚ zaviazaní morálnou povinnosťou, to znamená, že musia pri nákupoch uprednostňovať výrobky, pochádzajúce z členských štátov EÚ.
3. **Finančná solidarita** (spoločný rozpočet na realizáciu SPP). Finančná solidarita medzi členskými štátmi ich zaväzuje financovať podporu trhov a zlepšovať štruktúru poľnohospodárstva v členských štátoch EÚ.

Prvá dekáda realizácie SPP - 60. roky 20. storočia, bola z hľadiska iniciátorov SPP úspešná. Objem poľnohospodárskej produkcie rástol nepretržite od 1962 do 1972. Dostatok poľnohospodárskych produktov viedol k zabezpečeniu potravinovej sebestačnosti zakladateľských členov EHS a spotrebiteľské ceny boli nízke. Začiatkom roku 1970, čiastočne vplyvom technologického pokroku v oblasti poľnohospodárstva, sa začala objavovať nadprodukcia, ktorá viedla k vytváraniu verejných zásob a k zvyšovaniu výdavkov na poľnohospodárstvo.

V tomto období sa začali prejavovať prvé vážnejšie nedostatky SPP. Politika riadenia trhu, tak ako bola koncipovaná, nemohla vyhovovať požiadavkám poľnohospodárstva EHS. SPP mala tiež brať do úvahy sociálne a ekonomické charakteristiky fariem a podporovať diferencovanejšiu produkciu.

V dôsledku vznikajúcich krízových situácií boli niekoľkokrát iniciované reformy SPP. Prvé z mnohých zmien v SPP boli vykonané v 70. rokoch, upravovali cenovú politiku, obmedzovali zásahy do fungovania trhu, regulovali rozsah produkcie a zavádzali systém kontroly výdavkov v poľnohospodárstve. Reformné opatrenia boli zamerané na stimuláciu vidieckych oblastí: školenia farmárov, finančná pomoc najmladším poľnohospodárom, investície do modernizácie fariem, realizácia špecializovaných programov pre pomoc znevýhodneným vysokohorským oblastiam, a pod.

Situácia začiatkom 90. rokov 20. storočia si vyžiadala radikálnejšiu reformu. V roku 1992 bola realizovaná ďalšia významná revízia SPP. Následne bolo riadenie trhu prispôsobené na stabilizáciu trhovej rovnováhy, viac pozornosti sa venovalo sociálnym a environmentálnym opatreniam. Podporné ceny sa zredukovali, čo malo dopad na príjmy farmárov, ktorých príjmy boli kompenzované priamymi platbami. Výsledkom reformy bolo zredukovanie nadbytku, na trhoch nastala väčšia cenová rovnováha a ceny poľnohospodárskych výrobkov ES sa začali približovať svetovým cenám, pričom sa celkovo zlepšili príjmy farmárov.

Začiatkom poslednej dekády 20. storočia sa v SPP začali objavovať aj iné problémy. Stúpali nároky na cenovú a kvalitatívnu konkurencieschopnosť poľnohospodárskych produktov ES, spotrebiteľské nároky rástli a boli nutné zabezpečiť adekvátnu ochranu životnému prostrediu. Ďalšími faktormi boli rozširovanie EÚ, efekty globalizácie a začiatok nového kola obchodných rokovaní v rámci GATT, ktorý viedol k silnej liberalizácii svetového obchodu.

Nové výzvy vo svetovom hospodárstve viedli k ďalšej reforme SPP, Nové reformy stavali na procese, ktorý sa začal v 1992, upriamili sa na hlavné problémy v poľnohospodárstve a v celej EÚ.

4.3 Definícia a nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Spoločná poľnohospodárska politika je chápaná ako jedna z najdôležitejších politických oblastí v rámci EÚ. Nie len kvôli podielu na rozpočte EÚ (takmer 50%, postupom času sa znižuje), obrovským množstvom zainteresovaných osôb a rozlohou územia priamo ovplyvňovaného, ale aj kvôli symbolickému významu a šírke suverenity prenesenej z úrovne jednotlivých národných štátov na komunitárnu úroveň. Význam SPP v súčasnosti spočíva aj v skutočnosti, že je priamo spojená so spoločným trhom a Európskou menovou úniou.

Postupné zblížovanie ekonomík členských krajín EHS v 60. rokoch sa uskutočňovalo v dvoch rovinách. Išlo o odbúravanie colných sadzieb na priemyselné výrobky, čo bolo najmä snahou nemeckých výrobcov a vytváranie spoločného poľnohospodárskeho trhu, na ktorom bolo zainteresované najmä Francúzsko.

Rímske zmluvy u poľnohospodárskych výrobkov nestanovujú na rozdiel od priemyselných výrobkov presný postup pri budovaní spoločného poľnohospodárskeho trhu, nakoľko poľnohospodárska produkcia má svoje osobitosti dané tým, že je stále

závislá na prírodných podmienkach, najmä klimatických, podlieha značnej konkurencii zo strany nových krajín, zamestnáva časť obyvateľstva, ktorého sociálna úloha a politický vplyv zostávajú významné napriek oslabeniu ich početnosti. To sú faktory, ktoré robia poľnohospodárstvo tradične preferovaným odvetvím, chráneným vysokými dovoznými colnými sadzbami alebo výrobnými a exportnými subvenciami.

O zásadách SP bola dosiahnutá dohoda už v roku 1962. Systém poľnohospodárskej integrácie však nevyriešil základné problémy v poľnohospodárstve členských štátov EHS, predovšetkým zníženie výrobných nákladov. Vytvoril skleníkové podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva v niektorých krajinách, predovšetkým vo Francúzsku. Nedoriešenie problému znižovania vysokých výrobných nákladov má za následok trvalé zvyšovanie absolútneho objemu EAGGF venovaného na subvencovanie poľnohospodárstva.

Článok 39 Rímskych zmlúv stanovil ciele SPP nasledovne:

- zvýšiť poľnohospodársku produktivitu podporou technického pokroku a zabezpečením racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využitia výrobných činiteľov, najmä pracovnej sily,
- zabezpečiť zodpovedajúcu životnú úroveň pre poľnohospodárske komunity, hlavne zvýšením individuálnych príjmov osôb zamestnaných v poľnohospodárstve,
- stabilizovať trhy,
- zabezpečiť plynulé zásobovanie,
- zabezpečiť primerané ceny tovaru dodávaného spotrebiteľom.

Pri vypracúvaní SPP a osobitných metód na jej uplatňovanie sa prihliada na nasledovné faktory:

- na zvláštnu povahu poľnohospodárskej činnosti vyplývajúcu zo sociálnej štruktúry poľnohospodárstva a zo štrukturálnych a prírodných rozdielov medzi rôznymi poľnohospodárskymi oblasťami,
- na nevyhnutnosť postupnej realizácie príslušných zmien,
- na skutočnosť, že poľnohospodárstvo predstavuje v členských štátoch odvetvie úzko späté s celým hospodárstvom.

Na dosiahnutie týchto cieľov ES zaviedli **Spoločnú organizáciu poľnohospodárskych trhov**, ktorá v závislosti od produktu používa jednu z nasledovných foriem:

- spoločné pravidlá súťaže,
- povinná koordinácia rôznych národných trhov,
- Európska trhovú organizácia

Tieto tri hlavné princípy, definované v roku 1962, charakterizujú spoločný poľnohospodársky trh.

4.4 Spoločná organizácia poľnohospodárskych trhov

Postupne boli zavádzané spoločné organizácie poľnohospodárskych trhov a v súčasnosti je väčšina poľnohospodárskych produktov riadená v EÚ touto organizačnou formou.

Mnohé krajiny pristúpili k organizácii svojich poľnohospodárskych trhov už v medzivojnovom období. Uvedený systém sa udržal aj po druhej svetovej vojne, pričom jeho pôsobnosť bola rozšírená aj na ostatné obilniny a technické plodiny. Podobne ako aj obilniny boli vo Francúzsku od roku 1953 organizované aj trhy mliečnych výrobkov a mäsa.

S organizáciou poľnohospodárskych trhov počítala aj Zmluva o založení EHS. Jej článok 40 totiž stanovoval, že za účelom dosiahnutia cieľov SPP bude vytvorená spoločná organizácia poľnohospodárskych trhov (SOPT).

V závislosti od produktov boli vytvorené viaceré spoločné trhové organizácie s rôznymi mechanizmami. Tvorcovia SPP pretransformovali do európskych rozmerov niektoré mechanizmy existujúce na úrovni zúčastnených štátov. V súčasnosti existuje 21 SOPT, ktoré pokrývajú väčšinu poľnohospodárskych výrobkov produkovaných v EÚ. V závislosti od použitých mechanizmov môžeme SOPT rozdeliť do troch skupín:

- a) SOPT s **garantovanými cenami** pokrývajú asi 70% poľnohospodárskych výrobkov, medzi ktoré patria obilniny, cukor, mliečne výrobky, mäso, niektoré druhy ovocia a zeleniny a stolové víno. V rámci týchto SOPT sa uplatňujú jednotné ceny, ktoré každoročne stanovuje Rada EÚ, a za ktoré štátne intervenčné agentúry ponúkajú poľnohospodárom výkup produkcie. Možno teda hovoriť o garantovaných cenách, ktoré pre poľnohospodárov predstavujú určitú istotu na potenciálne nestabilnom trhu. SOPT niektorých produktov (napr. obilnín, hovädzieho mäsa) kombinujú

garantované ceny s priamymi platbami pre poľnohospodárov. Väčšina SOPT s garantovanými cenami zahŕňa aj ochranu pred dovozmi z tretích krajín.

- b) SOPT so **spoločnou vonkajšou ochranou** sa týkajú asi jednej štvrtiny poľnohospodárskych výrobkov. Vzt'ahujú sa napr. na vajcia, hydinu, niektoré druhy ovocia a zeleniny (položky, ktoré nepatria do prvej skupiny), okrasné rastliny a iné ako stolové vína. Tieto SOPT sa obmedzujú na vonkajšiu ochranu pred konkurenciou z nečlenských krajín prostredníctvom ciel.
- c) SOPT s **priamymi platbami** sa vzťahujú na výrobky, ktoré sa v EÚ produkujú v malom množstve, napr. ľan, konope, bavlna, chmeľ, osivo a suché krmivo. SOPT tejto skupiny poskytujú len priame platby producentom uvedených výrobkov.

V priebehu 60. rokov EHS veľmi málo zasahovalo do oblasti poľnohospodárskych štruktúr, čo bolo spôsobené práve rozdielmi medzi členskými štátmi, v dôsledku ktorých bolo obtiažne realizovať opatrenia v širokom rozsahu. Spoločenstvo sa obmedzovalo na koordináciu štrukturálnych politík jednotlivých krajín a financovanie individuálnych projektov prostredníctvom usmerňovacej sekcie agrárneho fondu. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že politika štrukturálneho rozvoja sa vo Francúzsku realizovala na základe zákonov z roku 1960 a 1962. Tieto zákony sa neskôr vo väčšej, či menšej miere premietli do právneho systému Spoločenstva a vytvorili tak základ pre realizáciu štrukturálnych opatrení na európskej úrovni.

V roku 1968 bola publikovaná tzv. Mansholtova správa, ktorá zdôrazňovala, že politika trhovej podpory má svoje medze. Napriek zvýšeniu produkcie a výdavkov Spoločenstva sa životná úroveň poľnohospodárov nezlepšila. V poľnohospodárstve boli navrhnuté rozsiahle štrukturálne zmeny.

Prvé sociálno-štrukturálne smernice boli prijaté až v roku 1972. Na ich základe poľnohospodári dostali možnosť získať prostriedky na modernizáciu a zväčšenie svojich fariem, a to za podmienky, že predložia rozvojové plány, v ktorých preukážu rentabilitu vynaložených investícií, najmä zvýšenie príjmov. Spoločenstvo súčasne ponúklo poľnohospodárom starším ako 55 rokov možnosť odísť do predčasného dôchodku v prípade, že sa vzdajú svojej poľnohospodárskej pôdy v prospech mladých farmárov, ktorí vypracovali rozvojový plán svojich fariem. Takisto boli vyčlenené dotácie na vzdelávanie poľnohospodárov s cieľom uľahčiť ich uplatnenie v iných ekonomických činnostiach.

V roku 1974 a 1975 boli prijaté opatrenia na pomoc horským oblastiam a inak znevýhodneným regiónom. Poľnohospodárom sa začali vyplácať kompenzačné odškodnenia za prírodné nevýhody a udeľovať preferenčné podmienky pre investičnú činnosť.

V roku 1985 sa zaviedli špeciálne programy, v rámci ktorých bola poskytovaná pomoc regiónom v okolí Stredozemného mora vo Francúzsku, Grécku a Taliansku. Cieľom bolo pripraviť tieto regióny na pripojenie Španielska a Portugalska k ES.

Niektoré z vyššie spomínaných štrukturálnych opatrení sa ukázali ako málo účinné, a to najmä preto, že zvyšovanie výdavkov záručnej sekcie spôsobilo obmedzenie výdavkov usmerňovacej sekcie Agrárneho fondu. Pôvodným cieľom bolo venovať na „usmerňovacie“ účely jednu tretinu výdavkov na poľnohospodárstvo. V súčasnosti sa tento podiel pohybuje len okolo 4%

V súvislosti so štrukturálnymi opatreniami treba hovoriť o regionálnej politike EÚ, ktorá bola inštitucionalizovaná Jednotným európskym aktom. Táto politika si kladie za cieľ posilnenie hospodárskej a sociálnej súdržnosti EÚ. Je nadrezortného charakteru, a ako taká zahŕňa aj štrukturálne opatrenia v oblasti poľnohospodárstva.

Dôležitými nástrojmi regionálnej politiky sú štyri štrukturálne fondy, menovite Agrárny fond, Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja a Finančný nástroj pre usmerňovanie rybárstva, ktorých činnosť dopĺňa špeciálny Kohézny fond. V roku 1988 sa uskutočnila veľká reforma štrukturálnych fondov, v rámci ktorej došlo, okrem iného, k navŕšeniu zdrojov a koordinácii vynakladania prostriedkov z usmerňovacej sekcie Agrárneho fondu, Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu. Na základe Agendy 2000 boli s účinnosťou od roku 2000 zredukované ciele, ktoré plnia štrukturálne fondy. V zmysle tejto reformy sú prostriedky usmerňovacej sekcie Agrárneho fondu zamerané na podporu rozvoja vidieka v rámci pomoci zaostávajúcim regiónom. Ide o regióny, v ktorých HDP na obyvateľa nedosahuje 75% priemeru EÚ.

4.5 Rozvoj, krízové javy a reformy SPP

Krízové javy v Európskom spoločenstve sa objavili už v rokoch 1970, predovšetkým v dôsledku prebytočnej poľnohospodárskej produkcie a z nej vyplývajúcich veľkých rozpočtových výdavkov. V záujme riešenia tohoto problému sa zaviedli rôzne reformné opatrenia s väčším, či menším úspechom.

4.5.1 Rozvoj a kríza SPP v rokoch 1957 – 1984

Vytvorenie spoločného trhu a mierové podmienky budovania v členských krajinách EHS viedli k prudkému rozvoju hospodárstva týchto krajín. Aj v oblasti poľnohospodárstva sa ukázal značný rozvoj. Protekcionistická a podporná politika Spoločenstva, predovšetkým však politika vysokých cien viedla k rýchlej modernizácii a mechanizácii poľnohospodárstva, čím sa produkcia a zásobovanie s poľnohospodárskymi a potravinárskymi produktmi stále zlepšovali a v druhej polovici sedemdesiatych rokov v niektorých sektoroch dosiahli plné krytie potrieb obyvateľstva.

Prvé krízové javy prebytkov sa objavili v produkcii mlieka v začiatkoch osemdesiatych rokov a postupne viedli k vyhroteniu intervenčných a finančných problémov. Pre riešenie problémov sa rozhodlo vo forme Andriessenovej reformy, v rámci ktorej sa zaviedli mliečne kvóty na obmedzenie a kontrolu výroby. Kvóty predstavovali vlastníctvo jednotlivých členských krajín. Prekročenie kvót sa penalizovalo tvrdými finančnými sankciami vo výške 115% orientačnej ceny mlieka.

4.5.2 MacSharry-ho reforma

Komisia s Rayom MacSharrym ako komisárom pre poľnohospodárstvo v roku 1991 vypracovala dve diskusné listiny o rozvoji a budúcnosti SPP. Tieto listiny vytvorili základ pre politickú zmluvu o reforme SPP, prijatú Radou 21. mája 1992. Reforma v 1992 znamenala veľkú zmenu v SPP a obsahovala ako základné prvky zníženie poľnohospodárskych cien, ktoré mali následne zvýšiť konkurencieschopnosť na vnútornom a svetovom trhu, kompenzácie farmárom za stratu príjmov, ako aj iným opatreniam spojeným s fungovaním trhu a ochranou životného prostredia.

K hlavným cieľom reformy patrilo:

- zosúladenie ponuky s dopytom po poľnohospodárskych výrobkoch,
- sústredenie podpory príjmov poľnohospodárov tam, kde je to naozaj potrebné,
- dosiahnutie väčšej konkurencieschopnosti poľnohospodárov na domácom a svetovom trhu a udržanie pozície Spoločenstva ako významného producenta a vývozcu,
- zabránenie odlevu obyvateľstva z vidieckych oblastí, rozvinutie prirodzeného potenciálu krajiny a ochrana životného prostredia.

Reforma v roku 1992 bola výsledkom kombinácie viacerých prístupov – pokles garantovaných cien, priame platby, obmedzenie rozsahu výroby. Pred touto reformou bola SPP predovšetkým politikou ponuky, ktorá stimulovala rast výroby, alebo výrobu obmedzovala. MacSharry-ho reforma mala výrobu viac priblížiť trhu, teda úloha dopytu vzrástla. Zámerom bolo odstránenie umelých podnetov spôsobujúcich zvyšovanie výroby, teda trvalé ozdravenie trhov. Za týmto účelom bolo treba obmedziť podporu trhu prostredníctvom garantovaných cien a čoraz viac využívať priame platby.

Reforma z roku 1992 bola všeobecne považovaná za úspešnú, s pozitívnym efektom na poľnohospodárstvo ES.

4.5.3 Reforma Agenda 2000

Komisia s ohľadom na očakávané rozšírenie EÚ navrhla v júli 1997 reformu SPP v rámci Agendy 2000. Ministri poľnohospodárstva členských krajín EÚ dosiahli 11. marca 1999 dohodu o reforme SPP v rámci tzv. Agendy 2000. Tento dokument schválila Európska rada na svojom zasadnutí v Berlíne. Agenda 2000 špecifikuje opatrenia, ktoré majú pripraviť poľnohospodárstvo EÚ na interné a externé výzvy v novom tisícročí, a ktoré možno rozčleniť do troch kategórií: reforma SPP, finančná perspektíva na roky 2000 – 2006, štrukturálne opatrenia.

Agenda 2000 bola najradikálnejšia a najzrozumiteľnejšia reforma SPP vôbec. Stavia na procese začatom v roku 1992 a ponúka rozumný základ budúceho rozvoja poľnohospodárstva v Únii, pokrývajúc všetky funkcie SPP: ekonomickú, environmentálnu, a vidiecku.

Reforma zahŕňa najmä tieto opatrenia:

- posilnenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych výrobkov na domácich a svetových trhoch,
- zabezpečenie primeraného životného štandardu farmárskej komunity,
- vytvorenie náhradných pracovných miest a iných zdrojov príjmu pre farmárov,
- vytvorenie novej politiky rozvoja vidieckych oblastí, čo sa stane druhým pilierom SPP,
- zlepšenie kvality a bezpečnosti potravinových produktov,
- zjednodušenie poľnohospodárskej legislatívy a decentralizácia jej aplikácie na vytvorenie a sprístupnenie transparentnejších pravidiel a jasných regulácií

4.5.4 Luxemburská reforma

V júli 2002 Komisia predstavila návrhy strednodobej revízie Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Hlavným cieľom navrhovanej revízie bolo zrušiť väzbu medzi vyplácaním priamych platieb farmárom a produkciou, podmieniť priame platby dodržiavaním legislatívy týkajúcej sa životného prostredia, potravinovej bezpečnosti, blahobyt zvierat a bezpečnosti práce, zvýšiť podporu rozvoja vidieka prostredníctvom „modulácie“ priamych platieb od všetkých farmárov s výnimkou malých, zaviesť nový systém auditu na farmách a nové opatrenia na rozvoj vidieka zamerané na zlepšenie kvality produkcie potravinovej bezpečnosti.

Ministri poľnohospodárstva krajín EÚ sa 26. júna 2003 dohodli na kompromise týkajúcom sa radikálnej strednodobej reformy SPP. Vzhľadom na tlak zo strany Francúzska a Nemecka sa Komisia rozhodla stiahnuť svoje pôvodné návrhy na úplné odstránenie väzby medzi podporou farmárov a výškou ich produkcie

Schválená zásadná reforma SPP úplne zmení spôsob podporovania sektora poľnohospodárstva EÚ. Nová SPP sa orientuje na spotrebiteľov a daňových poplatníkov a súčasne poskytuje farmárom možnosť slobodného výberu produkcie, ktorá je žiadaná na trhu. S cieľom zabrániť nadbytočnej produkcii si členské štáty môžu zvoliť zachovanie čiastočnej väzby medzi subvenciami a produkciou v rámci presne definovaných podmienok a obmedzení. Tieto nové jednotné platby na farmu (Single Farm Payment) budú prepojené s normami týkajúcimi sa životného prostredia, potravinovej bezpečnosti a blahobytom zvierat, zdravotnými štandardmi a požiadavkami udržania pôdy v dobrom stave, a to z hľadiska poľnohospodárskeho aj environmentálneho. Odstránením väzby medzi subvenciami a produkciou sa stanú farmári EÚ viac konkurencieschopnými a trhovo orientovanými pri súčasnom zabezpečení nevyhnutnej stability príjmov. Farmárom sa sprístupní viac finančných prostriedkov na programy zamerané na životné prostredie, kvalitu alebo blahobyt zvierat prostredníctvom zníženia priamych platieb pre väčšie farmy. Rada rozhodla aj o revízii odvetví produkcie mlieka, ryže, obilnín, tvrdej pšenice, sušených krmovín a orechov.

5 ZÁVER

Vývoj spoločnej poľnohospodárskej politiky sa realizoval viaceré desaťročia. V rokoch 1957 – 1970 sa určili priority, ciele a hlavné zásady SPP. Spoločná poľnohospodárska politika predstavuje jeden zo základných, ale zároveň aj najkomplikovanejších i najnákladnejších programov Európskej únie. Vytvorenie Spoločnej poľnohospodárskej politiky predpokladala už Rímska zmluva v článku 38 z marca 1957, ktorá formálne ustanovila Európske hospodárske spoločenstvo.

Európska únia predstavila 20. mája 2008 návrh reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Farmári by podľa tohto návrhu mali byť pružnejší a zohľadňovať kritéria trhu. Únia už nechce platiť za nechcený tovar.

Návrhy zavádzajú napríklad zrušenie povinností vynímať pôdu z produkcie, postupné zvyšovanie kvót na mlieko pred ich úplným zrušením v roku 2015 ako aj zníženie intervencií na trhu. Cieľom je zjednodušiť, zefektívniť a zmodernizovať poľnohospodársku politiku a poskytnúť slovenským poľnohospodárom nástroje na prekonávanie nových problémov, ako je zmena klímy.

Najvýraznejšou oblasťou reformy poľnohospodárskej politiky EÚ je podpora veľkých fariem. Komisia chce, aby tieto subjekty viac reagovali na dopyt, ich príspevky majú byť znížené. Finančné injekcie pre veľkých farmárov by mali postupne klesať. Ušetrené prostriedky by mali smerovať na ochranu a podporu menších subjektov. Dotácie pre veľké farmy, ktoré ročne poberajú viac ako 300.000 eur, by mali klesnúť o 45%. Tento návrh sa ale stretol s veľkým odporom viacerých členských krajín. Komisia napokon ustúpila a rozhodla, že dotácie pre veľké poľnohospodárske podniky zníži iba o 9%.

V oblasti priamych podpôr sa chystá najmä zrušenie podpory na energetické plodiny a oddelenie priamych platieb od produkcie od roku 2010 v mnohých sektoroch. Ambíciou tohto kroku je aj snaha o utlmenie rastúcich cien potravín vo svete. Podľa nových legislatívnych návrhov by sa malo novým členským krajinám umožniť používať jednotnú platbu na plochu až do konca roka 2013. Členské krajiny by tiež mali dostať voľnosť, ako postupovať v oblasti jednotných platieb ďalej.

Cieľom tretieho balíka opatrení, ktoré majú podporiť rozvoj vidieka, bude najmä znížiť emisie, zlepšiť hospodárenie s vodou a chrániť voľne žijúcu zver.

Europoslanci prijali 22. mája 2008 uznesenie k narastajúcim cenám potravín. V uznesení sa uvádza, že je potrebné investovať do poľnohospodárstva a vidieckeho rozvoja rozvojových krajín, pričom vyzýva na spravodlivejšie pravidlá medzinárodného obchodu, ako aj na vyhodnotenie dopadov špekulácií na ceny potravín. V otázke biopalív Európsky parlament (EP) požaduje, aby sa ich výroba spájala s udržateľnými kritériami. Zdôrazňuje sa právo na potravu ako na jedno zo základných práv a požaduje sa, aby sa zlepšil stály prístup všetkých ľudí k dostatku potravín, pretože 2 miliardy ľudí stále žije v hlbokej chudobe a 850 miliónov ľudí trpí denne hladom. Súčasný zásoby obilnín Európskej únie by vydržali len 30 dní a vznikajú pochybnosti o tom, či sú potravinové zásoby na zodpovedajúcej úrovni, najmä pokiaľ ide o možné krízy.

EP poukazuje na veľké rozdiely medzi cenami stanovenými poľnohospodármi a cenami, ktoré požadujú predajcovia. Vyzýva Európsku komisiu (EK) a členské štáty, aby vykonali analýzu týchto rozdielov. Europarlament požaduje, aby sa vykonalo hodnotenie vplyvu úlohy maloobchodných predajcov v potravinovom reťazci a vyzýva reťazce, aby výrobcovi vyplácali spravodlivé ceny a spotrebiteľom poskytovali potraviny za primerané ceny.

V otázke produkcie biopalív EP zdôrazňuje, že treba uprednostniť potraviny pred palivom. Členské štáty by mali urobiť viac na podporu využívania a výroby bioenergie druhej generácie, ktorá zahŕňa skôr spracovanie hnoja a poľnohospodárskeho odpadu než prvotných poľnohospodárskych produktov.

V prípade rozvojovej politiky by sa mali urýchlene zvýšiť investície do poľnohospodárstva, akvakultúry, vidieckeho rozvoja a agropodnikania v rozvojových krajinách so zameraním na chudobných poľnohospodárov a malé poľnohospodárske subjekty. Až 75% chudobnej svetovej populácie žije vo vidieckych oblastiach, hoci na poľnohospodárstvo sú vyčlenené len 4 % oficiálnej rozvojovej pomoci.

SPP je považovaná za najkontroverznejšiu politiku Európskej únie. V minulých rokoch odčerpávala približne 60% rozpočtu EÚ a aj po reforme v roku 2003 na ňu Európska únia ročne vyčleňuje tretinu rozpočtu, čo je viac ako 40 miliárd eur.

6 POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BIELIK, P. a kol.: Ekonomika poľnohospodárstva a Európska integrácia. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a Česká zemědělská univerzita Praha, 1999. s. 6-7. ISBN 80-7137-616-7
2. EUROPEAN COMMISSION: Europe...Questions and answers, How does the European Union manage agriculture and fisheries?. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996. s. 6-11. ISBN 92-827-8149-6
3. FAZIKOVÁ, M. a kol.: Základné informácie o EÚ. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2006. s. 98. ISBN 80-8069-785-X
4. KOMORNÍK, J. a kol.: Európska integrácia v univerzitnom vzdelávaní. Bratislava: Eurounion, 2004. s. 48. ISBN 80-88984-61-0
5. LIPKOVÁ, Ľ., a kol.: Európska únia. Bratislava: Sprint vfra, 2006. s. 28-30, 32-34. ISBN 80-89085-65-2
6. NEUSTUPNÁ, L. a spol.: Evropské společenství. Praha: Prospektrum Praha, 1992. s. 11-13. ISBN 80-85431-13-0
7. OTELLIOVÁ, M.: Ako funguje Európska únia?. Bratislava: Delegácia Európskej komisie v Slovenskej republike, 1997. s. 6. ISBN 80-968152-0-2
8. PANFIL, T.: Evropská unie: Vše co bychom měli vědět. Praha: Fragment, 2003. s. 12-13. ISBN 80-7200-805-6
9. ŠÍBL, D. a kol.: Európska únia. Bratislava: Ekonóm, 2006. s. 9. ISBN 80-225-2179-5
10. ŠÍBL, D.: 10 x 10 otázok a odpovedí o Európskej únii. Bratislava: Sprint vfra, 2001. s. 14. ISBN 80-888-48-81-4

11. ŠÍBL, D.: Európska únia, minulosť, prítomnosť, budúcnosť. Bratislava: IRIS, 1995. s. 34-35. 70-78. ISBN 80-88778-08-5
12. TREUMEROVÁ AMMITZBOLLOVÁ, M.: 101 otázok a odpovedí o Európskej únii. Bratislava: Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku, 2005. s.16, 102. ISBN 80-969241-1-7
13. VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika. Bratislava: Sprint vfra, 2001. s. 302. ISBN 80-88848-67-9
14. <http://www.kiss.sk/428/eu/euaes.doc>
15. <http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>
16. http://ekonomika.sme.sk/rubrika.asp?rub=ekon_eusk&st=9
17. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL
18. <http://dnes.atlas.sk/ekonomika/197973>